

Силабус курсу «Відносини держави з релігійними організаціями»	
Освітній ступінь – магістр Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 031 Релігієзнавство Освітньо-професійна програма «Релігієзнавство» Компонент освітньої програми: вибірковий	
Кількість кредитів: 4 Дні занять: згідно з розкладом занять Консультації: згідно з графіком індивідуальної роботи Рік навчання: II, Семестр: III	
Мова викладання: українська	

Керівник курсу

ППП

Доктор історичних наук, професор Зуляк Іван Степанович

Контактна інформація

ivanzuljak@gmail.com +380678355035

Опис дисципліни

Дисципліна “Відносини держави з релігійними організаціями” спрямована на формування у студентів базових теоретичних знань із державно-церковних відносин як історичного процесу від давнини до сучасності, визначення місця і ролі взаємодії держави, суспільства та релігійних інституцій у напрямку гармонізації відносин між державою і церквою. Аналіз генези державно-конфесійних відносин, висвітлення держави і релігії в сучасному світі розглядаються через призму конкретно-історичних та географічних умов становлення і розвитку світової цивілізації. Зміст курсу доповнено вивченням особливостей теоретичного аналізу державно-конфесійних відносин, основних підходів, моделей досліджуваної проблематики, аналізом широкої законодавчої бази щодо взаємодії держави і церкви в ході історичного розвитку, показом особливостей державно-церковних відносин в Україні. Здобуті знання з дисципліни вироблятимуть у студентів вміння визначити роль релігійних організацій в суспільстві, співвідношення громадянського суспільства і церкви, висвітлити особливості діяльності релігійних організацій в Україні (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.). Ці навички дозволять студентам цивілізовано і професійно контактувати під час фахової діяльності з представниками інших релігій і конфесій, підтримувати толерантні, гуманні стосунки з віруючими різних релігій, що сприятиме становленню громадянського суспільства, збереженню стабільності й безпеки України, розумінню сучасних тенденцій світового розвитку, місця і ролі у них релігії.

Навчальний контент

Теми	Результати навчання
Тема 1. Методологія дослідження державно-церковних відносин як наукової дисципліни.	Знати предметну галузь вивчення державно-церковних відносин, їх моделі, термінологічного апарату наукової дисципліни. Усвідомлювати генезу і розвиток церковно-державних відносин як процесу. Вміти аналізувати історико-правовий аспект їх співвідношення, міждисциплінарні зв'язки. Володіти історіографією та джерелами курсу.
Тема 2. Релігія і державність у давніх країнах.	Сформувати знання про релігію, державу і право у давніх країнах: Вавілоні, Єгипті, Греції, Римі. Розуміти взаємозв'язок релігії та культури.
Тема 3. Релігійні системи у східних державах.	Сформувати знання про особливості взаємодії держави і релігійних систем в Індії, проблему самоідентичності сикхів, екстремістські релігійні організації. Розуміти конфуціанську модель держави. Взаємодію держави і буддизму, специфіку азійської моделі держави.
Тема 4. Іудаїзм та держава.	Характеризувати співвідношення світського та релігійного в ізраїльських та іудейських державах, їх правовій системі. Володіти знаннями про Ізраїль та діаспору.
Тема 5. Християнство і держава.	Розкривати становлення християнства як державної релігії, аналізувати процес формування церкви як соціальної інституції, визначити статус церкви в період Середньовіччя. Знати особливості взаємовідносин церкви і держави у період Реформації.
Тема 6. Іслам і держава.	Сформувати знання про іслам як державну релігію, висвітлити специфіку мусульманського права, судової системи ісламських країн. Розкрити особливості «Ісламської держави».
Змістовий модуль 2. Держава і релігія у XIX – початку XXI ст.	
Тема 7. Держава і церква у XIX – поч. XXI ст.	Аналізувати моделі церковно-державних відносин країн Західної Європи та США. Усвідомлювати роль християнства у вирішенні соціальних проблем суспільства. Розкривати сутність державної церкви та особливостей становлення соціальної доктрини у Католицькій Церкві.
Тема 8. Взаємодія держави і церкви в історії Росії, СРСР	Володіти особливостями взаємовідносин держави і церкви в історії Росії, СРСР. Знати події, законодавчу базу державно-церковних відносин у XIX ст. – на поч. XX ст., основні

	етапи змін державної політики щодо церкви (40–90 р. ХХ ст.). Володіти тенденціями взаємодії держави і церкви на поч. ХХІ ст.
Тема 9. Державно-церковні відносини в Україні.	Сформувати знання про модель взаємодії держави і церкви в Україні. Володіти навичками аналізу основних періодів в історії державно-церковних відносин України, їх особливостей у період СРСР. Аналізувати специфіку сучасних державно-конфесійних відносин в Україні.
Тема 10. Неорелігії в системі державно-конфесійних відносин.	Характеризувати причини появи, становлення неорелігій. Виокремлювати політичні, правові проблеми національної безпеки. Усвідомлювати трансформацію неорелігій.
Тема 11. Законодавчо-правова база державно-церковних відносин.	Володіти знаннями про свободу совісті та свобода віросповідання у зарубіжних країнах та Україні, аналізувати міжнародні правові документи, Декларації, документи релігійних організацій про свободу совісті і релігії, законодавчі акти України.
Тема 12. Релігійно-політичні рухи та організації.	Сформувати знання про християнські політичні партії, ісламські соціально-політичні рухи. Визначати роль релігійних організацій в суспільстві. Визначати особливості діяльності релігійних організацій в Україні (90–ті рр. ХХ ст. – сучасний стан). Виділяти та аналізувати основні тенденції релігійно-політичних процесів ХХ – поч. ХХІ ст.
Тема 13. Сучасні тенденції взаємодії держави, релігії, церкви.	Володіти навичками аналізу основних типів клерикалізму та антиклерикалізму. Характеризувати релігійний традиціоналізм, фундаменталізм, радикалізм, екстремізм, тероризм. Усвідомлювати роль релігії у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – поч. ХХІ століття.

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК-1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК-2	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 5	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК-8	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК-9	Цінування і повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК-10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
СК-1	Здатність критично осмислювати проблеми у сфері релігієзнавства і на межі галузей знань, аналізувати наукові здобутки та результати релігієзнавчих напрямів і шкіл.

СК 3	Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення у галузі релігієзнавства, розв'язувати сучасні релігієзнавчі проблеми.
СК 4	Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування емпіричних даних та теоретичного матеріалу з використанням усталених і новітніх методів релігієзнавства.
СК 5	Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі релігієзнавчого знання.
РН 4	Оцінювати і критично аналізувати державно-конфесійні, міжконфесійні та міжрелігійні відносини, стан релігійної свободи і релігійної безпеки в Україні та світі.
РН 5	Вміти виявляти потенційні зв'язки предметних знань релігієзнавства і застосовувати їх у процесі аналізу актуальних суспільних проблем.
РН8	Вміти виявляти сучасні тенденції співіснування різних релігій і конфесій в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу; систематизувати факти релігійного життя суспільства; інтерпретувати релігійні події та явища на основі розуміння специфіки впливу релігії на суспільні процеси.
РН-10	Приймати ефективні рішення при розв'язанні складних задач і проблем релігієзнавства та у ширших контекстах, зокрема в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.

Літературні джерела

1. Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – поч. ХХІ століття. Львів, 2013. 473 с.
2. Історія релігії: Збірник документів і матеріалів /Упорядники: Е.Бистрицька, І. Зуляк. – Тернопіль: Астон, 2003. 524 с.
3. Буддизм / Сост. Я. В. Боцман. Харьков: Фолио, 2001. 992 с.
4. Эррикер К. Буддизм. М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. 304 с.
5. Институт государственно-конфессиональных отношений и права. М., 2004. 565 с.
6. Модели церковно-государственных отношений стран Западной Европы и США. К., 1996. 348 с.
7. Васильев Л.С. Предкапитализм и посткоммунизм в современном Китае // Вопросы философии. № 9. 2013. С. 37–42.
8. Єленський В. Державно-церковні взаємини на Україні (1917–1990). К., 1991. 363 с.
9. Железнова Н.А. Глобализация: индийский ответ на мировой вызов // Вопросы философии. № 7. М., 2009. С. 54–65.
10. Журне Ш. Христианские требования в политике. К., 1998. 150 с.
11. Загальна декларація прав людини. К., 1995. 43 с.
12. Ислам і Євроінтеграція / За ред. А.Колодного. К., 2006. 213 с.
13. Корелова Л.Б., Чугуров С.В. Глобализация: японские интерпретации социокультурных процессов // Вопросы философии. № 7. М., 2009. С. 44–53.
14. Кепель Ж. Джихад: экспансия и закат исламизма. М., 2004. 375 с.
15. Кагамлик С.Р. Українська православна ієрархія ХVІІ–ХVІІІ ст.: інтелектуальний та духовний виміри. К., 2018. 776 с.
16. Кагамлик С. Р. Українська православна ієрархія ранньомодерного часу: інтелектуальний та духовний виміри: дис. ... докт. істор. наук / ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2021. 727 с.
17. Колодний А. Академічне релігієзнавство України: постання і основні напрямки розвитку. К., 2016. 60 с.
18. Колодний А. Релігійне життя України в особах його діячів і дослідників. К., 2017. 760 с.
19. Митрохин Л.Н. Политика и религия. М., 1991. 318 с.

20. Мчедлов М.П. Политика и религия. М., 1997. 287 с.
21. Оджалан А. От шумерского государства жрецов к демократической цивилизации. В 2-х т. М., 2003.
22. Панкин И.В. Уроки работы комиссии по светскости при Президенте Франции // Религиоведение. № 3. М., 2004.
23. Постановления и рекомендации Совета Исламской Академии правоведения (фикх-фетвы). М., 2003. 417 с.
24. Соціальна доктрина церкви. Львів, 1998. 249 с.
25. Социальная позиция протестантских церквей России. М., 2003. 178 с.
26. Старые церкви, новые верующие. Религия в массовом сознании постсоветской России. М.-СПб., 2000. 318 с.
27. Традиції та новації в наукових розвідках Інституту філософії: зб. наук. пр. За ред. М. Поповича. К., 2017. 232 с.
28. Степанянц М.Т. Восточные сценарии глобального мира // Вопросы философии. № 7. М., 2009. С. 35-43.
29. Сторчак В.М. Религиозные истоки и смысл большевистского мессионизма // Религиоведение. М., 2004. № 3, 4.
30. Хьюффер Й. Християнське соціальне вчення. К., 2003. 258 с.
31. Церковь и государство. М., 2003. 389 с.
32. Церква, суспільство, держава у протистоянні викликам і загрозам (інформаційні матеріали). Київ, 2017. // Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_Religiya.pdf
33. Держава і церква в Україні-2019: підсумки року і перспективи розвитку відносин Київ, 2019. // Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf.
34. Мартинишин Д. Взаємовідносини держави та церкви: огляд богословської літератури // Public Administration and Local Government, 2018, issue 4(39). С. 45–51. // Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04\(39\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04(39)/9.pdf).
35. Осавелюк А. М. Церковь и государство. М., 2020. 432 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедайннів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів та відповідно до критеріїв якості знань). Перескладання модуля відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються не більше 5 балів. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1 (тема 1–6) – усне опитування, рецензії,	40

робота з джерелами, ессе, тести	
Змістовий модуль 2 (тема 7–13) – усне опитування, рецензії, робота з джерелами, ессе, тести	40
Підсумковий контроль (теми 1–13) – тести	20

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних і семінарських робіт.
- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MOODLE